

FORCING SOMEONE TO DO A MITZVA- WHY NOT?/Yehoshua Grunstein

Source

<p>מסכת כתובות דף פ"ו עמוד א'- אבל במצוות עשה, כגון שאומרין לו 'עשה סוכה', ואינו עושה, 'לולב', ואינו עושה - מכין אותו עד שתצא נפשו.</p>	<p>ויקרא א/ג: אם עלה קרְבָנו מן הַבְּקָר... יִקְרִיב אֹתוֹ לְרַצְנוֹ לְפָנַי ד'. מסכת ראש השנה דף ו' עמוד ב'- "יקריב אותו" - מלמד שכופין אותו. יכול בעל כרחו? תלמוד לומר: "לרצונו". הא כיצד? - כופין אותו עד שיאמר "רוצה אני." מסכת יבמות דף ק"ו עמוד א'- חליצה מעושית וגט מעושה; זימנין כשר וזימנין פסול. הא דאמר "רוצה אני", הא דלא אמר "רוצה אני"... וכן אתה מוצא בגיטי נשים כופין אותו עד שיאמר "רוצה אני"</p>
--	---

Reason

<p>הרמב"ם [פירוש המשניות, כתובות ד/ו]- וידוע שיש לדיין לכוף את האדם על מתן הצדקה, לפי שהוא מכלל מצוות עשה, שחובה להלקות את האדם עד שיקיים אותה המצוות עשה שחל עליו חיוב עשייתה באותה בעת, עד שימות. וזה כלל בכל מצוות עשה.</p>	<p>הרמב"ן [שמות כח]- ולכן מצות עשה גדולה ממצות לא תעשה, כמו שהאבהה גדולה מהיראה, כי המקיים ועושה בגופו ובממונו רצון אדוניו הוא גדול מהנשמר מעשות הרע בעיניו, ולכך אמרו דאתי עשה ודחי לא תעשה.</p>	<p>שו"ת חוות יאיר (סימן קס"ו)- דגבי ל"ת; אם אכתי לא עבר = אפילו מבקש לעשותו הוי חסר מעשה, ודלמא יחזור בו אם יתרו בו, ואם יעבור יקבל ענשו...דמה דהוי הוי. משא"כ במצות עשה, בישיבתו בטל = עובר, ומכין אותו כדי לקיימו</p>
---	--	--

Scope; Who do we Force? Who don't we?

<p>חזון איש [יו"ד סימן ב] - בזמן ההעלם, שנכרתה האמונה מן דלת העם – אין במעשה הורדה גדר הפרצה אלא הוספת הפרצה, שיהיה בעיניהם כמעשה השחתה ואלמות ח"ו. וכיון שכל עצמנו לתקן – אין הדין נוהג בשעה שאין בו תיקון, ועלינו להחזירם בעבותות אהבה ולהעמידם בקרן אורה במה שידינו מגעת.</p> <p>מהר"צ חיות [דרכי הוראה ו] - ...לישא וליתן בחכמת הדת בדברי נועם וטענות ישרות, להראות את האמת במופת חותך, המיוסדים בעומק ההלכה, נגד אלו שיצאו היום לדון בדבר חדש. וכן נגד הזדים העושים ביד רמה, צריכים להוכיח על פניהם בדברי מוסר הנכנסים בלב השומעים, במקל נועם ולא במקל חובלים, כי ראינו בניסיון שהגערות והנזיפות לא יפעלו היום מאומה, כי מביאים על פי רוב על העושה כן קללה, ומרחיקים גם כן על פי רוב מן המטרה המבוקשת.</p>	<p>ספר החינוך [נ] - כלל גדול בכל התורה לכל האומר שיבטל מצוות עשה שכופין אותו בית דין, אם יש כוח בידם, עד שיקיימנו.</p>	<p>המהרש"ל [ים של שלמה, ב"ק גט] - וכן איתא בערכין: יכול לא יכנו ולא יסטרנו על דבר תוכחה וכו', אלמא שמותר להכותו על דבר תוכחה. ודוקא באדם מוחזק לכשרות, שלשם שמים עשה, והוא אדם חשוב ומופלג, בסתמא דאינשי לאו כל כמיניה, דא"כ לא שבקת חיי לכל בריה, וכל אדם ריק ילך ויכה חברו על דבר הוכחה, ... והתורה לא נתנה רשות ומקל ורצועה אלא לדיין או לאדם חשוב, שראוי להיות דבריו נשמעים. ג"כ לפי שעה מותר להכות חברו ולהפרישו מאיסורא</p>	<p>האור שמח [ממרים] - הא דמכין אותו... הוא משום שמא יקיים את המצווה וייטול הלולב ויעשה סוכה. אבל אם ברי לן שעל ידי הכאה זו לא יעשה המצווה, אסור לנו לנגוע אפילו בשערו, ... דמה נרויח? המצווה לא תהיה נעשית.</p>	<p>הרמב"ם [גירושין ב] - מי שהדין נותן שכופין אותו לגרש את אשתו ולא רצה לגרש; בית דין של ישראל בכל מקום ובכל זמן מכין אותו עד שיאמר רוצה אני... ולמה לא בטל גט זה שהרי הוא אנוס?... שאין אומרין אנוס אלא למי שנלחץ ונדחק לעשות דבר שאינו מחוייב מן התורה לעשותו כגון מי שהוכה עד שמכר או נתן. אבל מי שתקפו יצרו הרע לבטל מצוה או לעשות עבירה והוכה עד שעשה דבר שחייב לעשותו... אין זה אנוס ממנו אלא הוא אנוס עצמו בדעתו הרעה. לפיכך; זה שאינו רוצה לגרש מאחר שהוא רוצה להיות מישראל = רוצה הוא לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העבירות ויצרו הוא שתקפו וכיון שהוכה... ואמר רוצה אני כבר גרש לרצונו.</p> <p>הסבר עבודת הגרשוני [ל"ט] - מלשון הזה משמע דוקא מי שהוא רוצה להיות כישראל ולעשות כל המצוה... אבל מומר שאינו רוצה להיותו כישראל ולקיים מצות = אין שייך בו לומר שתשש יצרו ומגרש לרצונו רק כל מה שהוא עושה מיראת ההכאות הוא עושה אם כן אין תקנה לאשת מומר.</p> <p>הרמב"ן [ש] - ואין עושין בו דין במצות עשה כלל אלא במורדין, כמו לולב וציצית איני עושה, ... שסנהדרין היו מכין אותו עד שיקבל עליו לעשות או עד שתצא נפשו</p>
---	---	--	--	---

1 ר' גרשון ב"ר יצחק [אולין] אשכנזי, 1620-1693, תלמיד הב"ח והפני יהושע, דיין בקראקוב, רב בניקלשבורג, וינה ואח"כ במיץ שם הקים ישיבה גדולה.
 2 רבי שלמה בן יחיאל לוריא, 1510-1574, שימש ברבנות בקהילות רבות בפולין, וכן ייסד את הישיבה המפורסמת בלובלין, התנגד לשיטת הפלפול, היה קרובו וידידו של הרמ"א, אך נחלק עליו בחריפות בנושאים רבים.
 כמו כן כתב את הספר 'ים של שלמה', שבו פירוש מעמיק וסיכום להלכה של הסוגיות בכמה מסכתות; הספר נדפס לראשונה בפראג שנת ש"ע (1616) ולאחרונה במהדורה מתוקנת ומושלמת בירושלים תשנ"ו (1996) בידי מכון אבן ישראל, ומהדורה זו הוכנסה למאגר.